

Література:

1. Бойетт Джозеф Г., Бойетт Джимми Т. Путеводитель по царству мудрости: лучшие идеи мастеров-управления / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001. – 416 с.
2. Серффлинг К. Ответность и ориентация на стоимость как концепция Balanced Scorecard // Труды Междунар. конф. «Управление компанией и контроллинг: практические возможности и перспектива развития». – Киев: Международный институт бизнеса. – 2003. – С.17-49.
3. Hoeldtke K., Waidmann R., Waschetzko P. Strategisches human resources management (HR)//Controllern magazin. – 2002. – № 5. – P.445-451.
4. Kumpel T., Walde M. Die balanced scorecard im strategischen Kundenmanagement des pharmazeutischen Vertriebs //Controllern magazin. – 2002. – № 6. –P.581-587.
5. Волков А. Роль концепции BSC для мониторинга и управления деятельностью банка // Банковские технологии.-2003.-№3. - С.44-45.
6. Rachwal M. Вы получите то, чего Вы стоите...// Труды профессиональной конференции «Реструктуризация и реинжиниринг коммерческого банка». – Киев: Финансовый Аналитик-Сервис. – 2003. – С.20-29.
7. Балькин Ю.Г. Роль стратегии в реорганизации банка. Стратегическое управление банком по ключевым показателям (KPI), использование системы сбалансированных показателей (BSC) // Труды профессиональной конференции «Реструктуризация и реинжиниринг коммерческого банка». – Киев: Финансовый Аналитик-Сервис. – 2003. – С.30-37.
8. Völker R., Teichert L.-G. Die Zukunft der Bankensteuerung – Balanced Scorecard bei Banken // DieZukunft der Banken – die Banken der Zukunft. – Sternenfels: Verl. Wiss. und Praxis, 2002. – P.11-44.

Торяник Ж. І.

РОЛЬ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Місія банківської системи України обумовлена стратегічним курсом економічного і соціального розвитку країни. Банки як фінансові посередники забезпечують поєднання інтересів суб'єктів господарювання та дрібних інвесторів з контрагентами, що шукають вільних інвестиційних ресурсів на фінансовому ринку країни. У цих умовах зростає роль банків щодо мобілізації вільних ресурсів і їх надання іншим учасникам ринку, що відчувають у них тимчасову потребу.

Від зростання ресурсного потенціалу банків значно залежать сприятливий інвестиційний клімат у країні, інтеграція банківської системи у світове співтовариство. Зміцнення ресурсного потенціалу комерційних банків є однією з передумов поживлення інвестиційної активності та виходу економіки з кризи. Трансформація соціально-економічної моделі нашого суспільства неможлива без широкомасштабних вкладень у реальний сектор економіки. Разом з тим банківська система не може здійснювати інвестиції у великих обсягах, не володіючи відповідними ресурсами. Тому проблема підвищення інвестиційної активності економіки та проблеми формування міцної ресурсної бази банків взаємопов'язані.

Дослідження проблем інвестиційної діяльності в Україні відбувається у різних напрямках. Зокрема, багато уваги приділяється дослідженню інвестиційного потенціалу країни [1], питанням формування сприятливого інвестиційного клімату. Але, як свідчить досвід багатьох країн, для забезпечення конкурентоспроможності економіки, виходу на якісно новий рівень виробництва та споживання повинні насамперед активно формуватися заощадження, у тому числі і заощадження населення. Проблемами страхування депозитів комерційних банків займаються Конопатська Л., Бондар Н. [7]. Бакун О. Приділяє багато уваги опадоткуванню доходів фізичних осіб від їх депозитних вкладів [2]. Дослідження Вожжова А., Бондар О., Наумової Н стосуються процесів формування поточних пасивів комерційних банків [3]. Проте в Україні недостатньо досліджено проблему формування заощаджень населення як головного інвестиційного ресурсу країни.

Проблеми залучення вкладів населення в банківські установи, запровадження податку на проценти за депозитами обговорювалися 27.03.03 р. на засіданні круглого столу з представниками НБУ, Асоціації українських банків (АУБ).

Президент АУБ О. Сугоняко заявив, що саме від населення як головного інвестора залежить, як розвиватиметься економіка України, тому необхідно більше уваги приділяти активізації вкладів населення. На думку Голови НБУ, С. Тігіпко, сьогодні немає економічного сенсу запроваджувати податок на проценти за депозитами фізичних осіб [2].

Метою статті є аналіз динаміки вкладень населення протягом останніх років, факторів, що впливають на обсяг заощаджень, розробка пропозицій щодо стимулювання заощаджень населення та залучення приватних доходів до інвестування економіки.

Найбільш актуальним є завдання з формування ресурсної бази, ефективного розміщення залучених коштів в умовах зниження рівня інфляції, стабілізації національної валюти та жорстких вимог органів, які регулюють банківську сферу, для регіональних комерційних банків.

Ресурсна база комерційних банків є досить різноманітною як за складом, так і за характером. Капітал банку, термінові депозити і позики, отримані від інших банків, є стабільними і керованими ресурсами, які дають змогу розміщувати їх у найбільш прибуткові термінові активи - кредитування суб'єктів господарської діяльності для поточних та інвестиційних цілей, споживацьке кредитування фізичних осіб і у портфельні інвестиції.

Депозити до запитання юридичних і фізичних осіб, а також кошти до запитання інших банків і ті, що перебувають у розпорядженні іншого банку, є некерованими і нестабільними ресурсами, які сформовані залишками коштів на поточних, бюджетних, розподільчих рахунках клієнтів, на коррахунках ЛОРО, і які в сукупності формують поточні пасиви комерційних банків [3].

Банківські зобов'язання займають важливе місце в структурі ресурсної бази комерційних банків. Банки можуть черпати ресурси з ринку грошей, ринку капіталів, міжнародного фінансового ринку і своп-ринку.

Перегляд політики комерційних банків починаючи з 1999 р. визначився новими пріоритетами і орієнтацією на реальний сектор економіки. У такій ситуації об'єктивно виникає потреба в недорогих і середньо- та довгострокових кредитних ресурсах. Використання короткострокових міжбанківських кредитів вигідне тільки для спекулятивних операцій із цінними паперами та іноземною валютою. Із падінням обсягів цих операцій комерційні банки активізували свою роботу з населенням та підприємствами, що об'єктивно привело до зростання обсягів депозитного ринку і загострення конкуренції на ньому [4].

За 2000-2002 рр. обсяг коштів, залучених банками від юридичних і фізичних осіб, збільшився у 3,2 рази і щільно становить 38 млрд. 900 млн. грн. На 01.06.2003 р. становили 45,5 млрд. грн., у тому числі в національній валюті - 30,2 млрд. грн. Проте, цей показник становить лише близько 10% ВВП, тоді як у країнах із перехідною економікою Центральної та Східної Європи дорівнює у середньому 40% [9].

Вклади населення становлять 38%, тобто більше, ніж залишки коштів на рахунках підприємств.

Строкові депозити фізичних осіб у вітчизняній банківській практиці набули найбільшого поширення, вони займають 73,4% від загального обсягу строкових вкладів і становлять 10,6 млрд. грн. (рис. 1).

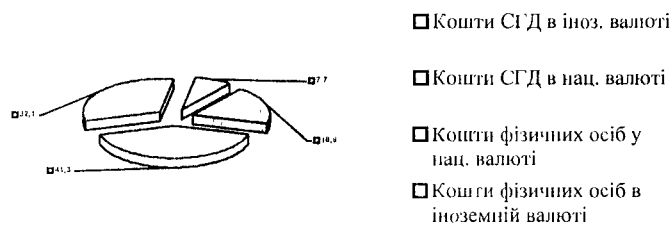

Рис. 1. Структура залишків коштів на строкових рахунках у банках

Це пояснюється тим, що лише вони приносять дохід, який покриває втрати, спричинені інфляцією. Вони вигідні і банкам, оскільки вклади стабільні і зручні у банківському плануванні, і вкладникам, оскільки по строковим депозитам сплачується високий процент. Це той ресурс, що забезпечує кредитування економіки.

Залишки вкладів фізичних осіб на поточних рахунках становили лише 27,4% від загального обсягу вкладів до запитання, і зараз дорівнюють 3,7 млрд. грн. Це свідчить про недостатній розвиток розрахункових послуг банків для населення (рис. 2) [4].

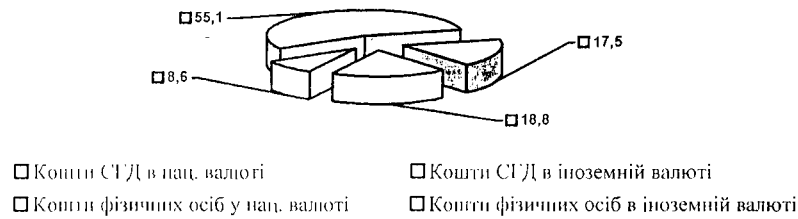

Рис. 2. Структура залишків коштів на поточних рахунках

Економічною передумовою зростання обсягів депозитів і вкладів населення у комерційні банки стали позитивні тенденції щодо зростання грошових доходів та заробітної плати громадян України.

Збільшення коштів на рахунках фізичних осіб свідчить про тенденцію зростання довіри населення до банків, розширення спектру банківських послуг для населення, запровадження нових банківських продуктів з обслуговування населення. Активне впровадження пластикових карток як міжнародних, так і локальних систем, впровадження зарплатних проектів із застосуванням пластикових карток створюють сприятливі умови для активізації безготівкових розрахунків фізичних осіб і збільшення залишків на поточних рахунках [5].

За орієнтовними розрахунками поза межами банківської сфери знаходиться майже 25 млрд. грн., до 20 млрд. дол. США, що в десять разів більше, ніж поточні зобов'язання усіх комерційних банків України. Тобто необхідно більше залучати коштів до банківських установ, кошти постійно повинні працювати, знаходитись в обігу. Як переконує світовий досвід, частка грошових коштів в обігу повинна складати 5-7% [2].

Зростання вкладів фізичних осіб характеризує довіру населення до банківської системи в цілому.

Важливими факторами, які впливають на прийняття рішень щодо формування заощаджень, є державна політика, економічна і демографічна ситуація в країні, розвинутість мережі кредитно-фінансових структур.

Залучення валютних коштів громадян - річ дуже важлива, для цього потрібні надійні гарантії, довіра клієнтів до банківських установ. Банки повинні мати передусім високий рівень ліквідності. В умовах переходу до ринку фінансово-кредитним установам треба більше уваги приділяти методам управління заощадженнями фізичних осіб. Інтенсивність залучення заощаджень населення значною мірою залежатиме від застосування нових видів вкладів. У вітчизняних банківських установах, які обслуговують приватних осіб, доцільно було б запровадити такий вид вкладів, як депозитні рахунки грошового ринку, що вперше були застосовані у США. Вони надто перспективні за умов високих темпів інфляції, коли ставка депозитного відсотка є плаваючою і змінюється залежно від співвідношення попиту і пропозиції на фінансовому ринку [5].

Хоча банки пропонують різноманітні види депозитів, щоб залучити клієнтів в умовах конкурентного ринку, але цього недостатньо, необхідно значну увагу приділяти захисту прав клієнтів банку.

Зараз створений фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який гарантуватиме вкладнику відшкодування грошових коштів за його вкладом у сумі 1500 грн. Для дрібних вкладів цього достатньо, але для середнього вкладника цього замало. В розвинутих країнах страхування депозитів є обов'язковим, сума відшкодування для кожного вкладника в державах ЄС становить 20 тис. євро. Якщо за умови сприятливої економічної кон'юнктури сума гарантованого відшкодування зростатиме, це в свою чергу призведе до зростання довіри до банків і забезпечуватиме їм достатній приплив коштів для подальшої успішної діяльності [7, 8].

В умовах переходу до ринку на формування заощаджень населення досить вагомий вплив має державна політика, а саме монетарна і податкова політика, урядові інструменти заощаджень, державне законодавчо-нормативне регулювання і політична стабільність у країні. Населення зацікавлене тримати заощадження у банку доти, доки процентні ставки за ними вищі за темпи

інфляції. При їх надії нижче за темні інфляції люди віддають перевагу позичкам один одному, більше грошей витрачають на споживання чи вкладають у валюту.

На процес заощадження суттєво впливає і стабільність політичного клімату в державі. За нестабільної ситуації люди вкладають гроші в стабільні валюти, намагаються вивозити гроші нелегально в інші країни.

Найважливішими економічними чинниками, що впливають на ощадну ситуацію в державі, є безробіття, економічне зростання, рівень розвитку регіонів, звички населення, стан ринку товарів та послуг і доступність споживчого кредиту.

Заощадження, і в першу чергу зроблені населенням, живлять економіку країни. Вони використовуються як інвестиційні ресурси. Якби всі кошти, що знаходяться у населення, а це близько 18 млрд. дол. США, вдалося залучити у господарський обіг, Україна могла б так збільшити валютні резерви, що це дало б їй змогу не залежати від іноземних інвестицій [9]. Для цього перш за все потрібні надійні гарантії з боку держави, довіра клієнтів до кредитно-фінансових установ.

Ненадійність банківських інститутів стала однією з головних причин слабого розвитку депозитного ринку. Відсутність надійної та ефективної системи страхування вкладів громадян і підприємств в умовах нестабільності окремих банківських інститутів зробила депозитний ринок в Україні одним із найризикованіших і недостатньо контрольованих з боку НБУ та держави.

Література:

1. Калач Г. М. Заощадження населення як чинник формування інвестиційних ресурсів держави // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №6. – с.13-16.
2. Бакун О. Оподаткування доходів фізичних осіб від їх депозитних вкладів // Вісник НБУ. – 2003. – №5. – с.10-13.
3. Вожжов А., Бондар О., Наумова Н., Дослідження процесів формування поточних пасивів комерційного банку // Банківська справа. – 2002. – №5. – с.48-53. 4. Бюллетень НБУ. – 2003. – №6.
5. Васильченко З. М. Кошти населення у формуванні фінансових ресурсів банків // Фінанси України. – 2002. – № 11. – с.94-96.
6. Тігішко С. Сучасна Україна: шляхи, форми, проблеми реформування банківської системи // Вісник НБУ. – 2003. – №5. – с.2-6.
7. Кононатецька Л., Бондар П. Актуальні проблеми страхування депозитів комерційних банків // Вісник НБУ. – 2001. – № 11. – с.37-40.
8. Огієнко В. Раєвська Т. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб - гарант захисту "малих" вкладників в Україні // Вісник НБУ. – 2001. – №6. – с.39-44.
9. Лютий І. О. Депозитний ринок в інвестиційній політиці економічного зростання // Фінанси України. – 2002. – №5. – с.3-5.

Невмержицький Я. І.

АНАЛІЗ ТА ПРОЕКТУВАННЯ ПРОГРАМ DRIP ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У даній роботі піднімається проблема оптимізації дивідендної політики вітчизняних суб'єктів господарювання, заснована на впровадженні планів реінвестування дивідендів (DRIP). Метою дослідження являється визначення потенційного впливу на результативність фінансової діяльності підприємства окремих умов (положень) програми DRIP, зважена на реалії вітчизняного ринку капіталу. Результатом роботи має стати характеристика ключових моментів моделювання структури програми DRIP відповідно до структури акціонерної власності підприємства, вираженої в конкретних інвестиційних уподобаннях різних категорій акціонерів підприємства (включаючи дрібних та крупних акціонерів; інсайдерів та аутсайдерів).

Зважаючи на те, що дивідендна політика (далі — ДП) підприємства спрямована на формування доходу власників його корпоративних прав або у формі поточних грошових дивідендних виплат, або забезпечення позитивної курсової різниці, можна сформулювати об'єктивне протиріччя між реальними потребами ДП та можливостями її узгодження із фінансовою стратегією підприємства, зокрема, потребою у самофінансуванні. Зазначена проблема може мати різне практичне вирішення.